

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Bijziendheid

Want bij welke deze dingen niet zijn, die is blind, van verre niet ziende, hebbende vergeten de reiniging zijner vorige zonden.

Daarom des te meer, benaastigt u, uw roeping en verkiezing vast te maken, want dat doende, zult gij nimmermeer struikelen. En alzo zal u rijkelijk toegevoegd worden een ruime ingang in het eeuwig koninkrijk van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.

2 Petr. 1 : 9—11.

Bijziendheid is een gebrek, dat veelvuldig voorkomt. Wat heel dicht bij de ogen wordt gehouden, kan de bijziende nog duidelijk zien. Maar wat maar even verder gelegen is, wordt niet goed meer onderscheiden, terwijl de dingen in de verte zich voor zo een geheel in vaagheid verliezen.

De tekst, die hierboven staat, spreekt ook van bijziendheid. Bijziendheid van het geestesoog. Maar dat ge er niet zo vaak van hoort, komt hiervandaan, dat de patiënt, die daaraan lijdende is, in tegenstelling met de fysieke myopie, er meestal niet van weten wil.

Zulke lijdens heeft de apostel Petrus hier op het oog, als hij in vs 9 spreekt over hen, die van verre niet zien, dat wil zeggen: die bijziende zijn. Dat zijn mensen, die o zo scherp zien als het de dingen betreft, die dichtbij liggen: de aardse, tijdelijke dingen, maar datgene wat verder verwijderd ligt, de eeuwige dingen, vallen zo goed als buiten hun gezichtskring, worden ten minste door hen nog maar vaag onderscheiden. Ja, ge zoudt soms zeggen, dat ze er geheel blind voor zijn geworden. Vandaar dat de apostel er aan vooraf liet gaan: die is blind.

Ze laten zich door het zinnelijke, zichtbare geheel in beslag nemen, leven daarvoor, jagen de aardse dingen, de zinnelijke genietingen na, maar het geestelijke, eeuwige, onvergankelijke, blijvende, hebben zij uit het oog verloren, worden door hen zo goed als niet in de rekening gebracht, zijn uit het gezicht geraakt.

Het erge is, dat het vroeger niet zo geweest is. Ze zijn door eigen schuld het gezicht op de eeuwige dingen kwijt geraakt, en aan deze kwaal gaan lijden.

Het gaat hier namelijk niet over onverschilligen en ongelovigen, die de dingen des Heeren niet gekend hebben. Petrus richt zich hier tot zulken, die tot de gemeente behoren waaraan hij schrijft, die tot het volk Gods gerekend worden, die gelovigen willen heten. Maar ze hebben vergeten de reiniging hunner vorige zonden. Dat is de óorzaak van de kwaal, zegt de apostel des Heeren, nadat hij de diagnose heeft gesteld.

Ze hebben vroeger het evangelie van Christus met blijdschap gehoord, en tot de Christus van het evangelie de toevlucht genomen, toen ze door het Woord des Heeren aan hun zonden werden ontdekt. Maar de reiniging van zijn zonden, toen als het hoogste goed door hen begeerd, en de goederen van het koninkrijk Gods, aan die vergeving van zonden verbonden, is hun nu niet meer het hoogste goed. Het is op de achtergrond geraakt voor de aardse en vergankelijke dingen, die nu de eerste plaats innemen in hun hart en leven.

De dingen dezer wereld vervullen zo hun hart al meer en meer, dat die geheel in het middelpunt komen te staan. En de hogere

dingen zijn niet meer de drijfkracht en het richtpunt van het leven.

Kan men dat dan, de reiniging zijner vorige zonden vergeten? Ach, er zijn meerderen die in hun jeugd de Heere hebben gediend, onder de indruk waren van hun zonden en begeerte hadden naar de genade van Christus en al het heil, dat in Hem te vinden is. Maar het leven kwam, en ze moesten vooruit in de wereld, en de zorgen waren er en men wilde graag meedoen. U weet hoe al die „zorgvuldigheden des levens“ een mens kunnen vervullen. U merkt het als de ziekte van de bijziendheid zich begint te openbaren aan de symptomen. De lijder is welsprekend, en vol ijver als het gaat over de aardse dingen, maar hij verstomt en verflauwt zodra de dingen van Gods koninkrijk en het leven des geloofs aan de orde komen.

Kan dat dan, gereinigd te zijn van zijn vorige zonden, en voor het heden geen oog meer te hebben voor de schuldvergeving en het eeuwige leven? Is er dan geen volharding der heiligen? O reken maar, dat God zijn werk dat Hij begonnen heeft in de zijnen, voleindigen zal in de dag van Jezus Christus. Maar hoor ook wat Calvijn zegt bij deze plaats: niemand mag zich troosten met de volharding der heiligen, of hij moet op hetzelfde ogenblik leven uit de genade en toenemen in die genade. En ook de brief aan de Hebreeën spreekt van zulken, die het bloed des Nieuwen Testaments onrein hebben geacht waardoor ze geheiligd waren. Men schijnt tegenwoordig in sommige kringen te menen, dat het allebei kan: een christen te wezen en toch volop met de wereld mee te doen. Maar de apostel des Heeren waarschuwt hier, dat men maar één ding tegelijk kan doen. Het oog is zo geschapen, dat het maar één ding tegelijk kan fixeren. Als de dingen des Heeren niet meer in het middelpunt staan, dan wordt men onherroepelijk bijziende, dan verliest u de hemelse dingen uit het oog, het gezicht op de beloften. En let er op: het begint hiermee, dat ze op de achtergrond raken, vervolgens worden ze vergeten, en ten slotte eindigt het met ontstoken te worden door de begeerlijkheid die in de wereld is, en daar is de tijd tegenwoordig vol van. Men tracht zichzelf dan te paaien met allerlei drogredenen: o als ik dat en dat maar eerst bereikt heb, dan zal ik wel wat ijveriger mij wijden aan die andere dingen, maar die tijd komt niet meer. En het gebed vermindert en verliest zijn warmte, en innigheid, de prediking boeit niet meer, want het hart hongert en dorst niet meer naar de gerechtigheid, de bijbel wordt een gesloten boek, het hart wordt vol van de aarde, maar leeg voor God.

Wat is het geneesmiddel en het voorbehoedmiddel voor deze ernstige kwaal, die ons het leven kan kosten?

De apostel stelt niet alleen de diagnose, maar geeft ook de therapie aan, en het recept: Daarom, benaastigt u des te meer, om uw roeping en verkiezing vast te maken. Zet daar al uw inspanning op. Als men een helling opfietst, dan kan men geen ogenblik de trappers loslaten. Integendeel, men moet gedurig kracht bij zetten, want anders gaat men onmiddellijk achteruit. En zo is het ook hier: als er geen vooruitgang is, geen inspanning om vooruit te komen, dan volgt er dadelijk verachtering in de genade, en dus: alle naarstigheids toebrenge om uw roeping en verkiezing vast te maken. Hij gebruikt voor dat laatste een eigenaardig woord: dat eigenlijk betekent: u klaar maken voor een feest. Ge

UIT DE INHOUD:

Bijziendheid	J. v. D.
Reformatie (II)	C. V.
Wat kunnen we doen?	H. J. J.
Tussen Humanisme en Calvinisme (IV)	G. P.
Boekbespreking (V Slot)	A. J. D.
De Zon	G. v. R.
Persschouw	C. V.
Kritische krabbel	Frater
Kerknieuws	

zijt geroepen om goddelijke heerlijkheid deelachtig te worden, nu, wie zou zich dan er niet met alle ijver op toeleggen, om zich voor dat feest te kleden en voor te bereiden? Uw roeping en verkiezing vastmaken. Dit betekent niet, dat ge u zoudt moeten beijveren, stel, dat het kon, om uw naam dieper in te griffen in het boek des levens. Maar uit uw roeping en verkiezing leven, waarmee God de Heere tot u kwam in het verbond, dat Hij concreet en reëel hier en nu met u oprichtte, en waarin Hij u opnam.

En de wijze waarop ge daarvoor in actie moet komen, wordt door de apostel hier heel precies aangegeven.

Voeg bij uw geloof deugd, zegt hij in vs 5—9. Geloven is maar niet het aannemen van een stel waarheden, zeggende: ik geloof dat wel. Maar geloven is een werkwoord. Ge moet met al uw krachten leven uit het geloof, en dat geloof moet zich uiten in dapperheid, heldhaftigheid, want dat staat er eigenlijk voor deugd. Niet maar gelovige héten, maar uzelf en de wereld aangrijpen, en tegen de zonde en de wereld strijden, de goede strijd des geloofs strijden tegen de duivel en zijn ganse rijk.

Daarbij hoort natuurlijk kennis. Daartoe moet Gods wil voor heel het leven in zijn Woord aangegeven, bestudeerd: hoe wil de Heere het dat we doen zullen? Er staat eigenlijk het woord dóórzicht. Vroeger had ge van die eenvoudige maar bijbelvaste christenen, die de bijbel door en door kenden, en er bij leefden, en in iedere situatie beter soms dan geleerde mensen aanvoelden, wat de Heere wilde, en door de listen en lagen van de vijand heen zagen, en de valselijk genaamde wetenschap door hadden.

En daar moet bij komen de matigheid, dat is de zelfbeheersing. Laat u niet zo gauw van de wijs brengen, of meeslepen, betekent dat.

En bij die matigheid moet komen de volharding. Ge moet u dus niet maar eens een keer inspannen, en dan weer inzinken, maar volhouden, eigenlijk staat er: het uithouden, of nog nauwkeuriger: onder de wet blijven, onder de geboden, en er niet onderuit lopen als het moeilijk wordt.

Vele christenen geven het dadelijk op als het wat moeilijk begint te worden, en echte christenen moeten juist mensen zijn die het nooit opgeven, die nooit zich uit het veld laten slaan en tot het uiterste doorzetten.

Maar natuurlijk moeten het niet van die harde onbuigzame lieden zijn, die leven naar een schema maar van alle liefde gespeend. Voeg bij dit alles de broederlijke liefde en de liefde jegens allen, dan zijt ge een christen, die u benaastigt om uw roeping en verkiezing vast te maken.

Dan ontvangt ge een heerlijk loon. Die ijver wordt heerlijk gezegend. Dat doende zult ge nimmermeer struikelen. Er komt vastigheid in uw leven. Dan wankelt uw geloof niet meer. Dan is de hoop niet vaag, maar krijgt

ge van die christenen, die wéten: voorts is mij weggelegd de kroon des levens. En dan geeft de Heere, dat ge niet zomaar omligt. Standvastige christenen, waar de wereld de spot mee drijft, maar waar ze haars ondanks eerbied voor heeft, en die ze in stilte benijdt.

En de Heere voegt er dan een heerlijk geschenk bij.

Hij geeft u dan als toegift die veel begeerde ruime ingang in het koninkrijk van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.

Velen zijn er al maar mee bezig: als ik straks maar durf te sterven. O als ik maar een ruime ingang mag hebben. Maar Petrus zegt: daar moet ge u niet druk over maken. Ge moet u maar benaestigen om een nauw leven te leiden. Want een nauw leven geeft een ruim sterven.

Gods trouwe knechten worden het middelpunt van strijd. Maar is de strijd volstreken, hebben zij hier gestaan voor hun Heere en Koning, dan geeft Hij zijn getrouwe soldaten een ruime ingang in Zijn eeuwig koninkrijk. Dan staat bij het sterven de poort wijd open. Dan is de dood ver uit het gezicht. Dan is het sterven geen sterven meer maar ingaan. Ingaan in het eeuwig koninkrijk.

Want hun geldt de belofte: weest getrouw tot de dood, en Ik zal u geven de kroon des levens!

Heerenveen.

J. van Dijk.

REFORMATIE

II

In het artikel van verleden week wezen we er op, dat reformatie vóór alles is het kennen, van die wonderlijke boodschap, dat God om Christus' wil zondaren als zondaren aanneemt; dat Hij goddelozen als goddelozen rechtvaardigt, alleen op grond van de verdiensten van Christus.

Dat is de kern van het Evangelie.

Het is het er uit leven,

dat Hij in ondoorgrondelijke barmhartigheid zijn Zoon naar onze goddeloze mensenwereld heeft gezonden;

dat deze Zoon in het zondige, verdoemde mensenleven tot in zijn diepste diepte is ingegaan;

dat Hij daar en toen alle zonde en schuld der wereld op Zich heeft geladen, de last van de toorn Gods tegen die zonde heeft gedragen en de ganse wet voor ons heeft volbracht;

en dat nu ieder, die simpel in de Zoon gelooft, d.w.z. zijn woord zonder meer voor waarachtig houdt — zich daaraan overgeeft, zich daardoor laat beheersen — behouden wordt.

Ja, dit is de kern van het Evangelie van Gods wonderbaarlijke genade, de kern van de blijde boodschap, dat mensen, zonder dat ze daar iets voor hoeven te zijn en iets voor hoeven te doen, alléén door het kinderlijk aannemen van en gaan leven uit deze blijde boodschap, behouden worden.

En het kennen, het waarlijk verstaan, het leven uit deze kern van het Evangelie — dat is reformatie!

***

Maar daar komt nóg wat bij.

Aan die wonderlijke boodschap, dat God, om de verdienste van Christus' wil, ons als goddelozen rechtvaardig verklaart is nog wat anders verbonden.

Die boodschap kan niet zonder méér worden gehoord en geloofd, omdat ze ook niet zonder méér door God wordt gepredikt.

Het is namelijk zo, dat God aan de boodschap, dat Hij ons als goddelozen om Christus' wil rechtvaardig verklaart, onlosmakelijk verbindt de boodschap, **dat Hij ons door zijn Heilige Geest tot zijn evenbeeld vernieuwt, opdat we als zijn kinderen Hem zouden dienen.**

Inderdaad, deze twee boodschappen zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden, of liever: het zijn niet eens twee boodschappen, het is één tweeënige boodschap.

Het wordt ons in de Schrift immers overal toegeroepen, dat God de goddelozen rechtvaardigt; dat wil zeggen: om Christus' wil alle zonden vergeeft — maar dat Hij tegelijk ook door zijn Geest de macht der zonden in hen breekt en hen doet wandelen naar zijn geboden.

Het volle Evangelie is daarom, dat God, om Christus' wil — negatief — ons rein maakt van alle ongerechtigheid, maar tegelijk ook — positief — ons vernieuwt naar zijn beeld.

God houdt het ons steeds weer voor, dat Hij de God is, die in Christus, om Christus' wil, **goddelozen rechtvaardigt**, maar dat Hij ook die God is, die tegelijk daarmee, in één daad, zijn Geest geeft, opdat de gerechtvaardigden ook **als zijn kinderen in zijn wegen zouden wandelen.**

***

Het is vooral Calvijn geweest, die op dit tweede moment van het Evangelie de nadruk heeft gelegd.

Met evenveel kracht als Luther predikte hij het wonder, dat God goddelozen als goddelozen rechtvaardigt. Hij noemt dat kort en duidelijk zelfs het éérste hoofdstuk van de leer van het Evangelie.

Maar klaarder en nadrukkelijker dan Luther heeft Calvijn ook dat tweede gepredikt, dat God, behalve die rechtvaardiging van de goddelozen, ook en tegelijk nog wat anders doet, namelijk het wederbaren van die goddelozen tot nieuwe mensen.

God geeft aan de mensen twee gaven, zo houdt Calvijn het de kerk voor.

Vooreerst deze, dat zij „door de weldaad van Christus om niet worden gerechtvaardigd”.

Maar in onlosmakelijk verband daarmee schenkt Hij hun ook „de genade der wedergeboorte”: de genade van de door Gods Geest gewerkte, gedurende hun ganse leven voortgaande, vernieuwing van het leven.

En deze twee gaven van God zijn zó innig aan elkaar verbonden, „dat men de mensen gerust mag leren, dat zij onmogelijk op grond van de verdienste van Christus voor rechtvaardigen gerekend kunnen worden, zonder dat zij door Zijn Geest vernieuwd worden tot een heilig leven; en evenzeer, dat allen, in wie de Geest der wedergeboorte niet woont, geen reden hebben om te roemen, dat God hen in genade heeft aangenomen; in één woord, dat niemand door God in genade wordt aangenomen, die niet ook **metterdaad** een rechtvaardige wordt”.

Maar hoe innig deze twee gaven van God ook aan elkaar verbonden zijn: vóórop gaat dat wonderlijke, dat God zó maar, uit genade, goddelozen rechtvaardigt, zonder dat ze daarvoor ook maar iets hoeven te hebben of te doen, alléén om Christus' wil.

De kinderen Gods, aldus Calvijn, moeten zó gevoelen, dat de wedergeboorte voor hen noodzakelijk is, dat zij niettemin en rotsvast weten en vasthouden, dat hun volle gerechtigheid alléén in Christus is gelegen.

Ze moeten verstaan, dat ze zó geschapen en verordineerd zijn tot een heilig leven en tot het ijverig streven naar goede werken, dat zij nochtans met volle overtuiging des harten alléén op de enige gerechtigheid van Christus rusten.

***

Over dat tweede moment van het Evangelie: de wedergeboorte, het doen van goede werken, moeten we evenwel nog wat meer zeggen.

Want daaromtrent bestaat heel wat ernstig misverstand.

Met name in de praktijk.

En dan speciaal in de gereformeerde wereld.

Mee ten gevolge daarvan is zelfs menigmaal een beginnende reformatie verزند!

Zonder dat theoretisch helder te doordenken, of het zich zelfs maar goed bewust te zijn, leeft bij velen ongeveer de volgende voorstelling van de stand van zaken op dit punt:

Men erkent grif — al te grif, zou men bijna zeggen — dat de vergeving der zonden, de verlossing door Christus, een geschenk is van Gods genade. Het komt er zo gul en vlot uit: alles is genade!

Maar, zo denkt, of liever: zo „lééft” men, na de vergeving der zonden, op grond daarvan, moet het komen tot werken, tot goede werken. En die goede werken moeten wij **doen**, en die moeten wij **doen**. „Natuurlijk” — het woord komt er weer verraderlijk vlot uit — doen we die niet „in eigen kracht”, maar door de kracht van de Heilige Geest. Zo evenwel moeten wij die goede werken toch inderdaad **doen** en moeten wij die **doen**.

Het is immers zo:

Eerst werkt God, maar daarna komen ook wij aan de beurt!

Eerst is er de genade, maar daarna moet komen het werk, óns werk!

Eerst is er het Evangelie, maar daarna volgt vast en zeker ook de wet!

In de preek wordt het dan ongeveer aldus: Eerst, laten we maar zeggen: vóór de tussenzang, komt de prediking van Gods genade, maar daarna moet komen de oproep om te werken.

Soms wordt dat eerste, die genade, alleen maar pro memorie uitgetrokken, oftewel „verondersteld”. „Dat weten we immers allang!” „Dat spreekt vanzelf!” En dan wordt de hèle preek een oproepen, een opdrijven, ja, zelfs wel een opjagen tot werk, tot actie, tot werk, werk, werk!

Tot overmaat van ramp gaat deze prediking meestal ook nog gepaard met een wettische opvatting van de Schrift. Dit wordt in feite een boek met voorschriften, met leefregels. Waarbij bovendien dikwijls op kwistige wijze de regel wordt toegepast dat hetgeen — uiteraard door Zijn Eerwaarde — „bij wettige conclusie” uit het woord Gods wordt afgeleid eveneens het eigen woord van God is!

Kortom: men is „voor de tussenzang” gereformeerd. En daarna remonstrant. Of anders gezegd: wat de vergeving der zonden betreft is men een „tollenaar”, wil dat althans zijn, maar wat de goede werken betreft is men een „farizeër”.

***

Uit de Schrift komt ons evenwel een gans ander geluid tegemoet.

Het wordt bijzonder zuiver vertolkt in onze Catechismus.

Daarin komt deze mooie vraag voor:

Aangezien we dan uit onze ellendigheid zonder enige verdienste van ons, alléén uit genade,

door Christus

verlost zijn,

waarom moeten wij dan nog goede werken doen?

Ja, dit is een prachtige vraag.

Ze spreekt van onze verlossing en zegt daarvan drie dingen:

Vooreerst: wij, mensen, verdienen **niets**.

Dan: die verlossing is geheel en al gave van Gods genade.

En ten slotte: ze wordt uitsluitend en alléén door Jezus Christus tot stand gebracht.

En nadat dit zo met alle klem is vooropgesteld, volgt de vraag: waarom moeten we dan nog goede werken doen?

Het antwoord dat dan gegeven wordt is weer wondermooi.

Want het begint zo: Daarom dat Christus...

Hier moeten we beslist even stoppen.

Want hier wordt ons iets zeer belangrijks, ja, het beslissende, gezegd.

Dit namelijk: als ge over goede werken wilt spreken, als ge wilt weten wát ze zijn en hoé ze komen en waaróm ze komen — kijk dan eerst naar Christus en blijf naar Hem kijken. Bij de vergeving der zonden is Jezus Christus het één en het ál. Maar bij de wedergeboorte, bij de goede werken, is Hij dat ook!

Als ge Jezus Christus niet gelovig en waarsichtig ziet, als Jezus Christus niet vóór u en in u het één en het al is, kunt ge geen goed woord over goede werken zeggen en zullen ze ook nooit bij u gevonden worden!

En wat zegt de Catechismus dan van Jezus Christus in verband met de goede werken?

Wel, dat Christus, nadat Hij ons met zijn bloed heeft gekocht en vrijgemaakt, ons ook door zijn Heilige Geest naar zijn evenbeeld vernieuwt!

Dat wil zeggen: de goede werken der gelovigen zijn geheel en al **het werk van Jezus Christus**, dat Hij door zijn Geest doet! Ook daar is „niets van de mens” bij! Goede werken zijn nooit „eigen” werk. En ook niet eigen „werk”. Alle roem is uitgesloten. Goede werken, och, die zijn eenvoudig dit, dat Jezus Christus door zijn Geest in ons triumpfeert, in ons gestalte aanneemt, **zijn** werk in en aan en door ons voltooit.

Als Jezus Christus door zijn Geest ons reinigt van alle zonden, dan bewerkt Hij ons door dezelfde Geest ook zó, dat de goede werken in ons geboren worden.

Zó waarachtig als Jezus Christus de volkomen Verlosser is, doet Hij het één zowel als het ander. En zó waarachtig doet Hij het een zowel als het ander geheel en alléén.

Om dit alles goed te verstaan moeten we het hebben gezien, dat Jezus Christus, de levende Heiland zelf onze verlossing is.

Het boven gesignaleerde kwaad ten aanzien van de goede werken komt namelijk vooral hieruit voort, dat wij uit deze fundamentele werkelijkheid en waarheid niet echt leven.

Het is bij heel veel christenen zó, dat het in hun geloof gaat om „dingen”, om „zaken”, die je „krijgen”, „hebben”, „houden” kunt.

„Vergeving der zonden” is zo'n ding. En „wedergeboorte”, of de „kiem” daarvan. En de „zaligheid”. En ook de „goede werken”. Het zijn allemaal „dingen”, die je van Christus kunt krijgen en die je nu ook van Hem moet zien te krijgen. Van Christus, die dan onbewust als een soort Sint-Nicolaas wordt gezien, die gekomen is om zulke „dingen” onder ons uit te delen.

Maar deze visie is een elementaire verknoeiing van het werk der verlossing! Want daarin gaat het nooit om „dingen”! Daarin gaat het om een levend persoon! Om de levende Christus.

Heel het christen-zijn in zijn volle diepte en hoogte, lengte en breedte is niets anders dan het in gemeenschap staan, het gemeenschap oefenen, met de levende Christus. Een gemeenschap, die Hij verwerkelijk door zijn Geest en woord en het door Hem in ons gewerkte en in stand gehouden geloof.

Het gaat in dat christen-zijn daarom inderdaad nooit ofte nimmer om „dingen”, die Hij geeft. Neen, het gaat daarin om Hem, om Hemzèlf, om Hem die Zich geeft aan goddelozen en zondaren met alles wat Hij is en heeft. Zó, dat ze alles in Hem hebben. Ja alles in Hem hebben, en dus nooit ofte nimmer iets hebben als zodanig, op zichzelf, los van Hem.

Ik denk in dit verband weer aan de oude, eenvoudige Heidelbergse.

Als daarin gevraagd wordt: Wie is deze Middelaar, die tegelijk waarachtig God en een waarachtig rechtvaardig mens is — dan is het antwoord: Onze Heer Jezus Christus, die ons van God tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking, kortom: tot een volkomen verlossing geschonken is.

Laten we dit prachtige woord — het is pure schriftwaarheid uit 1 Kor. 1 — goed in onze gedachten houden!

Onze wijsheid — is Christus.

Onze rechtvaardigheid — is Christus.

Onze heiligmaking (d.i.: onze goede werken) — is Christus.

God zij geloofd: dat alles zijn geen „dingen”. Neen, dat alles is **Hij!** Onze levende volkomen Zaligmaker Jezus Christus.

* * *

En wat is dan in concreto die wedergeboorte? Wat zijn die goede werken?

Ook hier moeten we ons weer hoeden voor een dodelijk gevaarlijk misverstand.

Er zijn namelijk mensen, vooral onder hen die zich gereformeerd noemen, die bij die goede werken onmiddellijk en alleen of in ieder geval voor alles denken aan bepaalde openbare activiteiten. Het geven van veel geld voor „de zaak des Heren”, het bezig zijn in de politiek, het sociale leven, de school, het schrijven in een krant, kortom: aan dat wat men gewoonlijk „christelijke actie” noemt.

Nu staat dat alles ongetwijfeld wel met goede werken in verband, kan er althans mee in verband staan. Maar als zodanig is dat alles nog geen goed werk.

Het is broodnodig dit goed te weten.

Wat zijn dan wèl goede werken?

Bij de beantwoording van die vraag wijst de Schrift ons naar iets, dat veel dieper is dan dit alles. Ze wijst ons naar iets dat „onder” dit alles ligt, dat onder dit alles moet liggen als het goed is. Ze wijst namelijk naar het hart.

Het hart, het brandpunt van ons leven, de werkplaats van onze levensdaden is onuitsprekelijk verdorven. Dat heeft onze Heiland ons eens en voor altijd in de ziel gebrand toen Hij zei, dat uit ons hart voortkomen „kwade overleggingen, hoererij, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, boosheid, list, onmatigheid, een boos oog, godslastering, overmoed, onverstand”. (Marc. 7 : 21, 22).

Welnu goede werken dat wil nu in eerster instantie zeggen, dat Christus door zijn Geest en woord in dat hart en met dat hart wat doet.

Paulus heeft dat ergens prachtig getekend.

In de brief aan de Galatiërs zegt hij iets,

dat als een echo is van wat we zo juist Christus hoorden zeggen.

Het is duidelijk, zo schrijft hij, wat de werken van het vlees zijn! Wat uit ons eigen hart voortkomt, wat zo echt van ons zelf is, onze eigen prestatie, dat typeert Paulus als werken van het vlees. En hij noemt daarvan: hoererij, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, secten, twist, afgunst, uitbarstingen van toorn, zelfzucht, tweedracht, partijschappen, nijd, dronkenschap, brasserijen en dergelijke!

Paulus doet maar een greep uit die donkere wereld van onze ongerechtigheden. Hij noemt de zonden in een „wanordelijke concreetheid”. Hij geeft een dergelijke opsomming ook in 1 Kor. 6 en Rom. 1. Systematiseren en rubriceren wil Paulus niet. Zo iets kan men ook niet als het over de zonde gaat. Paulus „spreekt in een heftig bewogen stijl en doet slechts enkele grepen, die hem in deze situatie nuttig lijken. Het zijn vooral de barsten en scheuren in de liefde die hij opsomt: veten, twist, afgunst, uitbarstingen van toorn, zelfzucht, tweedracht, sektegeest en nijd. En verder al de scharlaken zonden van de levantijnse wereld waarin hij leefde”.

Deze zonden zijn er ook in de gemeente! Hij houdt ze juist háár voor. Want vooral in deze zonden openbaart zich haar afval van God en Christus. Juist deze zonden maken de kerk tot een ergernis in en voor de wereld. Paulus houdt ze de gemeente voor als een spiegel, waarin zij zichzelf moet leren kennen: Want „onze aangeboren geveinsdheid ziet onze eigen afzichtelijkheid niet, totdat uit de vruchten blijkt welke de boom is”, zegt Calvijn.

Dit alles noemt Paulus nu „werken van het vlees”.

Dat wil zeggen: dit alles is wat we zo echt zèlf hebben, doen, zijn; wat zo ten volle uit ons zelf opkomt; wat helemaal onze eigen prestatie is; waarin we zo duidelijk laten zien wie we zijn!

Maar direct daarna, en daar diametraal tegenover, noemt Paulus wat anders.

Namelijk: de vrucht des Geestes.

En die zijn: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.

De tegenstelling is diep, radicaal.

Dit alles is vrucht des Geestes.

Ongerechtigheden, zonden — die zijn van ons zelf, die zijn ons eigen werk.

Maar het goede, de goede werken, die zijn vrucht des Geestes. Ja die vrucht „hangt” aan onze levensboom. Maar ze is geheel en alleen vrucht van de Heilige Geest. Daar is „niets van ons bij”.

* * *

Zie als in onverbreekelijke samenhang met het geloof in God die de goddelozen rechtvaardigt deze vrucht des Geestes in het leven van Gods volk glanst — dan is er reformatie. Maar dan ook alléén.

Maar als deze „vrucht” er niet werkelijk is, dan is alle christelijke en kerkelijke activiteit weerzinwekkend farizeïsme!

Hoe luid men ook over reformatie roemen en om doorgaande reformatie roepen mag!

C. V.

N.B. In het vorige artikel stond een zinstorende drukfout. Op pag. 321, middelste kolom staat (r. 32 v. b.): maar ik ken mijn zonde. Men leze daarvoor: maar ik ben Uw zonde.

Wat kunnen we doen?

Verleden zomer liep ik op een zondagmorgen door een dorp in Noord-Ierland. Het heeft naar ik meen een duizend inwoners. Hoeveel daarvan naar een kerk gaan is mij niet bekend. Maar ze hadden wèl gelegenheid om te gaan. Want op mijn gang door het dorp zag ik een Presbyteriaanse kerk. Dat was echter de enige niet. Ook de Methodisten hadden een kerkgebouw. Tevens hadden de Plymouth-broeders een vergadergelegenheid. Wij zouden hen Darbisten noemen. Dan was er ook nog een Ierse kerk, vermoedelijk zo iets als onze Hervormde kerk. Natuurlijk was er ook een rooms-katholieke kerk, om van de vergadergelegenheid voor vrijmetselaars enz. maar niet te spreken. De protestanten konden naar vier plaatsen „opgaan”. Keuze genoeg dus.

Maandagmorgen had ik een gesprek met de Presbyteriaanse dominee. Ik vroeg hem hoe de verhouding was tussen de verschillende groepen en wat de verschillen waren. De verhoudingen waren als ik mij wel herinner goed: Ze beten elkaar niet. Onder de Darbisten waren er naar zijn zeggen hele goede leden, maar ook hele slechte. Dat kan dus ook blijikbaar. Maar de verschillen waren voor een buitenlander moeilijk duidelijk te maken. Die waren ten dele van confessionele aard, maar voornamelijk was het een kwestie van geschiedenis en van ligging enz. Ik vond het maar een treurige geschiedenis.

Een Ier of Engelsman zal de toestand hier in ons goede vaderland, wel een treurige geschiedenis vinden. Als hij hier in Kampen eens rondliep zou hij vele kerkgebouwen vinden: van de Geref. Gemeente, van de Christelijke Gereformeerden, van de Vrijgemaakten en van de niet-Vrijgemaakten, om het hier nu maar bij te laten. Als hij zou vragen naar de verhoudingen zou ik kunnen zeggen: Ze kennen mekaar niet. En wat de verschillen betreft hoe zou ik die aan een buitenlander moeten duidelijk maken? Lezen ze in de verschillende kerken verschillende bijbels? Of hebben ze verschillende belijdenisgeschriften? Of hebben ze verschillende kerkregering? Ik zou eerlijk niet weten hoe ik het verschil tussen de Geref. Gemeente en de Christelijke Gereformeerden en de Vrijgemaakten zou moeten duidelijk maken. Daar mochten we dunkt me wel eens even van schrikken.

En wat de Vrijgemaakten en niet-Vrijgemaakten betreft hun verschil zou ik aan

iemand, die thuis was in Schrift en Belijdenis en K.O. wel kunnen duidelijk maken. Maar als hij zou zeggen: Een treurige geschiedenis, al net als bij ons, dan zou ik niet durven ontkennen, dat het een treurige geschiedenis is. Ik ben nog blij, dat ik tegen bepaalde besluiten „neen” gezegd heb. Van de zaaksgerechtigheid van de Vrijmaking ben ik overtuigd. Ik schaam mij niet om deze zaak geschorst te zijn. Al zal ik er mij ook niet op verheffen. Maar daarom doet de gescheurdheid van laat ik maar zeggen het Gereformeerdendom mij wel pijn. Ik zit daar wel mee. Daarover wilde ik deze keer eens met u praten.

* * *

Voorop zij gesteld, dat wij ons niet moeten verbeelden, dat wij met wat goede wil wel breuken kunnen herstellen en scheuren helen. Zo eenvoudig is het niet. We belijden, dat het „God is, die werkt het willen en het werken naar Zijn welbehagen”. Dat geldt niet alleen in het persoonlijke leven, maar ook in het gemeenschappelijke. Ogen moeten geopend worden voor begane zonden en bestaande misstanden. Theologen moeten leren zien de betrekkelijkheid van hun theologische formules. „Kerkleiders” moeten bewegen worden van hun hoog voetstuk af te stappen. Mogelijk moeten zij tot het inzicht gebracht worden, dat zij een dwaasheid hebben gedaan in Israël. Er moet in het willen en werken van mensen verandering gebracht worden. Daar komt de HERE aan te pas. Het is genade als mensen zich verootmoedigen en willen erkennen schuld te hebben en verkeerd gedaan te hebben. Onze verwachting moet daarin van de HERE zijn.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Als dit wel zo was, dan zouden we het lijdelijk aan de HERE kunnen overlaten of Hij nog eens de scheuren wilde helen. Maar zo is het niet. Aan de boven aangehaalde woorden, dat het „God is, die in ons werkt het willen en het werken naar Zijn welbehagen”, gaat vooraf: „Werkt uw eigen zaligheid met vrees en beven”. Ook dit geldt niet alleen voor het persoonlijke leven, maar ook voor de samenleving. Grondslag van ons werken moet zijn het geloof, dat God werkt. Het vertrouwen in de machtige werking van de Heilige Geest. Die de wil kan buigen en het verstand verlichten en alle genegenheden zetten naar Zijn hand. Als we dat niet meer geloven, dan doen

we vanzelf ook niets. Maar juist als we geloven in de almachtige werking van de Heilige Geest, dan zullen we niet nalaten te doen, wat de HERE door ons wil gedaan hebben. Ik geloof, dat de HERE eenheid wil van allen, die hun zaligheid buiten zichzelf in Hem alleen zoeken. Als ik dat niet geloofde zou ik zeggen: „Laten we nu maar naast elkaar blijven voortleven. We hebben allemaal in eigen kring al moeiten genoeg, we hoeven die van onze burens er niet bij begeren. Aan de andere kant is het ook wel knus, zo onder mekaar in de kring van ongeveer gelijkgezinden”. Maar ik geloof niet dat de HERE zulk spreken goed vindt. Het is nogal werelds dunkt mij zo.

Eer ik nu zeggen ga wat wij kunnen doen zou ik willen waarschuwen voor iets dat we niet moesten doen. We moeten ons maar niet verheffen boven de anderen. Dat wil niet zeggen, dat we onze zaaksgerechtigheid moeten prijsgeven. Maar het wil wel zeggen, dat we voorzichtig moeten zijn in het oordelen over elkander. En met het roemen in ons zelf. Die zonde ligt wel voor de deur van ons aller hart. Dan zegt de ene groep: „Wij hebben met jullie wel dezelfde waarheid, maar wij belevan die waarheid en hoe staat dat bij jullie?” Een andere groep zegt: „Maar bij ons is een worstelen tegen de wereldgelijkvormigheid en bij jullie is de oppervlakkigheid en wereldgelijkvormigheid troef”. Een en derde groep zegt: „Het kan allemaal wel waar wezen, maar kijk eens wat wij doen? Voor Zending en Evangelisatie en Maatschappelijk werk? Wat doen jullie daaraan?”

Nu ik dit schrijf moet ik denken aan een gesprek, dat ik voor jaren met een goede vriend had. We waren in een wat kritische bui. We hadden de gebreken en zwakheden van enkele bekende figuren onder het mes gehad. En we waren het daarover wel aardig eens. Totdat opeens mijn kameraad met een goede dosis zelfspot zei: „Ja het is een zaakje, maar gelukkig zijn wij beiden zonder enig gebrek! Wij zien alle dingen goed en wij doen alles goed en wij hebben natuurlijk nooit een oortje versnoept”.

We moeten dunkt mij vooral oppassen voor algemene oordelen. Ik verwonder mij er wel eens over hoe sommige schrijvers precies weten hoe de situatie in het algemeen in een bepaalde kring is. Er is bijv. geschreven, dat in niet-vrijgemaakte kring de vreze des HEREN ontbreekt. Als algemeen oordeel durf ik dat niet zeggen. Ik durf ook niet zeggen, dat het met die vreze des HEREN in vrijgemaakte kring goed staat. Daaraan ontbreekt dunkt mij zo hier en daar nogal wat. Mij is ook wel eens gezegd, dat het met de preken zo mis is aan de andere kant. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik dat niet weet want ik hoor nooit een preek van hen en ik lees er zelden een. Maar ik weet wel, dat hier en daar in onze kring steen en been wordt geklaagd over de prediking. Ik zou zeggen, laten we denken aan het woord van de Heiland: „Oordeelt niet opdat gij niet geoordeeld wordt; want met het oordeel, waarmede gij oordeelt zult gij geoordeeld worden, en met de maat waarmede gij meet, zal u gemeten worden”. En laten we maar eens lezen wat er verder volgt.

***

Maar wat moeten we dan wel doen? In de eerste plaats: Bidden. Niet om de eenheid van allen, die zich nog zo wat christenen noemen. Maar wel om de eenheid van allen, die in Christus één zijn. Om éénheid van allen, die hun zaligheid buiten zichzelf in Jezus Christus zoeken. Om scheiding van de wereld en de Kerk. Maar om samenbinding en samenleving en samenwerking van heel het volk des HEREN. We zullen de nood van de Kerk aan de HERE voorleggen, de nood van heel de Christenheid. Natuurlijk dit laatste genomen in de volle zin van het woord. Of meent soms iemand, dat we daarom niet moeten bidden?

We spreken nogal vlot over het bidden en schrijven er nogal goedgelovig over. Ik las ergens, dat bijv. de besluiten van de synode van Utrecht door ons wel biddend waren afgewacht. Ik betwijfel of dit wel waar is. Ik wil eerlijk zeggen, dat ik in mijn bidden daaraan zelden gedacht heb. En dat geldt ook van mijn voorgaan in de samenkomst der gemeente. Ik hoop, dat anderen het beter gemaakt hebben dan ik. Maar zou het wel waar zijn, dat wij aanhoudend bidden om

waarachtige eenheid? Ik vrees, dat wij eigenlijk niet geloven, dat scheuren nog geheel kunnen worden. Soms ben ik bang, dat wij er niet eens op hopen. Dat we er niet eens blij mee zouden zijn. Met die „wij” bedoel ik niet alleen de Vrijgemaakten, maar ook de niet-Vrijgemaakten en de Christelijke Gereformeerden. Het is dunkt mij een algemene kwaal, waarvan wij allen ons moeten bekeeren.

***

Wat kunnen we nog meer doen? Spreken met broeders en zusters van wie we gescheiden leven. Kerkelijk gescheiden namelijk. Spreken over wat ons verbindt en over wat ons verdeelt. Natuurlijk kan er een tijd komen, dat men dat met deze of gene niet meer doet. Als men uitgepraat is moet men er niet in het oneindige mee doorgaan. Er is een tijd om te spreken en een tijd om te zwijgen. Maar als het nog kan: spreken en niet zwijgen! Ik heb wel eens geweigerd verder te spreken. Omdat de andere niet wou spreken over besluiten en schorsingen maar over achtergronden en nog eens achtergronden. Maar ik heb altijd willen spreken over de concrete besluiten en daden, die tot schorsing en afzetting en tot vrijmaking geleid hebben. Als we het evangelie kennen weten we wel, dat zulk spreken christelijk moet gebeuren, broederlijk, waar en oprecht, maar ook zachtmoedig en vriendelijk, gedreven door de liefde van Christus, die niet wil verderven, maar behouden, niet wil afstoten maar winnen.

Doch daar ligt dunkt mij een gebrek van het huidige christendom. Althans van het Gereformeerde Christendom. We debatteren nogal gemakkelijk over formules en kunnen discussiëren over verbond en verkiezing en andere stukken van de dogmatiek. Maar kunnen we nog spreken over het Woord des HEREN? Kunnen we elkander nog bouwen door elkander voor te houden de beloften en eisen van de God des Verbonds? Of schamen we ons voor het Evangelie van Jezus Christus en zwijgen we in alle talen van de rijkdom van het verbond voor ons en onze kinderen?

Ik leef nog in de gedachte — als die verkeerd is laat men het dan gerust zeggen — dat een vrijgemaakte broeder — en een christelijke gereformeerde en een niet-vrijgemaakte — die de Here vreest haar kinderen van de Here Jezus zal vertellen. En dat een man, die de Here vreest zijn kinderen zal waarschuwen voor zondige wegen en hun zal voorhouden de wegen des HEREN. En dat in het echt Christelijk gezin de vader aan zijn jongens en meisjes het Onze Vader zal leren. Niet omdat zij wedergeboren zijn of omdat zij daarvoor te houden zijn. Maar omdat hij gelooft, dat God om Christus' wil onze Vader

geworden is en dat dit ook geldt voor de kinderen der gelovigen. Ik stel mij nog voor, dat in een goed Gereformeerd gezin — van welke kerkelijke kleur ook — de opvoeding niet zo erg veel zal verschillen. Laat men maar met elkaar overleggen hoe dat moet. Laat men maar zeggen hoe men het doet. Laten de gelovigen — dus niet alleen de theologen en de synoden — spreken van deze dingen in hun omgang met elkander. Dan zou wel eens kunnen blijken, dat er nog meer eenheid is dan sommigen menen. Dan zou ook kunnen blijken, dat synodebesluiten onder het volk niet leven en dat theologische formules lang die waarde niet hebben, die theologen er wel aan hechten. Dan zou het Evangelie met zijn rijke volle beloften voor de gelovigen en al hun kinderen weer blijken een kracht Gods tot zaligheid te zijn. Een kracht tot redding, ook van de eenheid der Kerk.

***

Ik maak mij geen illusie, dat de bestaande scheuren spoedig zullen geheel worden. Vermoedelijk zal ik het niet beleven dat er, wat het kerkverband betreft, weer eenheid komt. Daartoe zijn wij, Gereformeerden van diverse pluimage, te ver uit elkaar gegroeid. We kennen elkaar nauwelijks meer.

Wat de niet-Vrijgemaakten en de Vrijgemaakten betreft, tussen hen liggen in elk geval nog de schorsingen, die in naam des HEREN uitgesproken zijn. Terwijl de weinig royale manier, waarop de bekende (of moet ik zeggen onbekende?) formule is terzijde gesteld de blijdschap over de terzijde-stelling zeer tempert. Het blijkt wel, dat theologen niet gemakkelijk van hun constructies afstand doen. We zullen allen moeten blijven bij of terugkeren tot het volle Evangelie voor ons en voor al onze kinderen. Naar Hand. 2 : 39 : „Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here, onze God, er toe roepen zal”. En we zullen moeten blijven bij of terugkeren tot zulk een orde voor de Kerk, die dienen kan „om eendrachtigheid en enigheid te voeden en te bewaren”. (Art. XXXII N.G.B.)

Maar wat we ook verwachten of niet-verwachten, allen die de Here Jezus liefhebben zullen twee dingen kunnen en moeten doen:

Bidden om eenheid van allen, die Zijn verschijning hebben liefgehad.

Spreken met elkander over wat nog verenigt en wat scheidt. Om - wat ons betreft - de anderen te overtuigen, dat we strijden voor de Waarheid en het Recht des HEREN in de Kerk.

H. J. Jager.

Tussen Humanisme en Calvinisme

„Kuyper ging veel verder dan Groen van Prinsterer. Er is een opvallend verschil in de strijdmethode van Groen en die van Kuyper. Kuyper was een groot man, in bepaald opzicht groter dan Groen. Het is zeker onjuist, om in Kuyper alleen de dictator te zien, de man van de machtspolitiek, die onwaarachtig was en uitsluitend voor eigen zaak streed. Deze veel omstreden figuur was van een te groot formaat en een veel te gecompliceerde structuur dan dat men zich van hem op zo goedkope wijze kan afmaken. Maar hij had bepaalde kanten, die Groen miste en hem bij velen gehaat hebben gemaakt. Hij kon vlijmscherp zijn en ontzag niemand. Hij heeft zijn tegenstanders vaak afgemaakt.”

Dr. J. J. Buskes
„Hoera voor het leven”
(pag. 12—13)

„Bij Kuyper zitten we inderdaad midden in de partijstrijd, bij Groen komen we er altijd boven uit.”

Dr. J. J. Buskes
„Hoera voor het leven”
(pag. 13)

IV: TEGEN DE GESLOTEN FRONT-GEMEENSCHAP

Er was nog een derde punt waarom het

boek van Ds. Buskes voor onze vrijgemaakte kring van belang is, en dat betref de positie van diverse jongeren in onze kerken.

Er is een tijd geweest dat wij in de brede gereformeerde wereld meenden met „Assen” gereed te zijn, in die zin dat wij dachten dat ons gereformeerde leven wel goed was gegaan als (en hier scheidden zich de wegen!) Schilder maar niet was opgestaan, óf, als Schilder toen maar niet was geschorst!

Ik geloof niet dat wij aan deze redenatie vast kunnen houden, welke richting ze ook opgaat. Ik doel hier dan nog niet eens zozeer op het feit dat allerlei factoren die in *directe* zin niets met Schilder te maken hadden, tóch met Schilder *indirect* weer in verband stonden, maar ik heb het oog op de *gereformeerde wereld als gesloten frontgemeenschap!*

Schilder is in *dit* opzicht weinig anders geweest dan een tweede Kuyper.

De publieke opinie plaatst in beide kerkgemeenschappen die betrokken zijn bij het conflict met Schilder, waaruit de Vrijmaking voortkwam, vandaag begrijpelijkerwijze Prof. Schilder *tegenover* Kuyper, maar er zijn óók aspecten in het

optreden van Schilder geweest, waarin Schilder zich een extreme navolger van Kuyper betoonde, en ik vermoed dat Prof. Schilder ook als zodanig de geschiedenis in zal gaan! Dat blijkt al direct uit de hoofdthema's die Kuyper aan de orde stelde, met welke hoofdthema's Schilder met hart en ziel verbonden was. Heeft Schilder *nieuwe* thema's aan de orde gesteld? Ik geloof het niet: in zijn arbeid bond hij zich, in kritische, voor een deel scherp afwijzende zin, aan de hoofdthema's van Kuyper.

Tot die hoofdthema's waarvan Kuyper en Schilder uitgingen, behoorde onder meer *de idee van de gesloten frontgemeenschap van de gereformeerde wereld!* De historische betekenis van Kuyper is op nationaal vlak gelegen in het feit dat hij zijn gereformeerde volgelingen saambond in sterke fronten: kerkelijk, wetenschappelijk, politiek, sociaal. Kuyper is daarin oer-modern geweest, een voorbeeld voor andere volksgroepen, die na hem het zelfde gingen doen, waarmee Kuyper na de dood van Thorbecke als het ware het gehele openbare leven in Nederland van gelaat veranderd heeft.

Vandaar dat bij diverse volgelingen van Kuyper (evenals bij het merendeel van de leerlingen van Schilder) *de organisatie en het instituut* zulk een belangrijke plaats inneemt, zo zelfs dat er zelfs bij kerkelijke tuchtprocedures kortsluitingen ontstaan, die vrijwel alleen dááruit te verklaren zijn!

Men krijgt vandaag wel eens de indruk dat achter de strijd *tegen elkaar*, de strijd van de theologen aan beide kanten van de Vrijmakingslijn tot diepste inzet heeft: *de idee van de gesloten frontgemeenschap*, waarbij het slechts de vraag is aan wélk front „de ware gemeenschap” beleefd moet worden: in de gemeenschap van het oude gereformeerde kerkverband óf in de Vrijgemaakte kerken.

Er is vandaag (óók na de Synode van Utrecht 1955) veel eenheidsgeroep, dat weinig anders beoogt dan te komen tot een herstelde gesloten frontgemeenschap.

Wat lijken Schilder en Kuyper *in dezen* op elkaar; wat lijkt (ondanks alle verschil) het tegenwoordige Gereformeerde Gezinsblad op de *allereerste* jaargangen van De Standaard, waarin de jonge Abraham Kuyper zijn politieke dragonnades aanving!

Men behoeft mij natuurlijk niet te vertellen dat Kuyper zeer bijzondere redenen had voor deze *gesloten frontgemeenschap*: hij moest het gereformeerde volk opnieuw brengen tot een politieke machtspositie, wilde het niet voor goed ten onder gaan. Dat de onderwijszaak de smalle vaargeul was waarbinnen de slag met de tegenstander moest plaats vinden, had Groen meesterlijk ingezien; dat deze slag met de modernste middelen moest uitgestreden, *niet geïmproviseerd, maar georganiseerd*, heeft Kuyper even meesterlijk ingezien én verwerkelijkt!

Men krijgt vandaag de indruk dat bij diverse jongeren in de synodaal-gereformeerde en vrijgemaakte kerken de liefde voor en het vertrouwen in deze gesloten frontgemeenschap aan het verdwijnen is. Veel meer dan vroeger ook distantiëren in beide kerken vele jongeren zich van kerkelijke en politieke leiders. Men wenst eigen koers te gaan. *Of die koers een gelukkige, een betere zal zijn moet worden afgewacht.* Men kan deze mentaliteit van diverse jongeren betreuren of niet, toejuichen of althans begrijpen, maar het zou een fout jegens de werkelijkheid zijn om voor deze tendenz in de jongerenwereld de ogen te sluiten.

Wij moeten daarom trachten áchter de fronten die vandaag zich voordoen in de kerkelijke pers en polemieken, naar diepere oorzaken te speuren. Wij moeten ons

afvragen of niet belangrijker dan de *zichtbare* veranderingen, de *onzichtbare*, veelal *ondergrondse* veranderingen zijn, die zich langzaam baan breken. Na de kwestie Geelkerken werd de gereformeerde kerk verrast door een nieuwe probleemstelling, die in de kerkelijke wereld gestalte kreeg in de school van Schilder. Men vraagt zich weleens af, als men jaren lang de interkerkelijke pers volgt: is er opnieuw een tweede front op komst onder de jongeren?

Men krijgt wel eens de indruk dat vele jongeren, die nu nog in één van de beide kerken vertoeven, en daarin ook wel willen blijven, principieel gekozen hebben voor een meer open gemeenschapsmentaliteit dan waarin zij in beide kerken zijn opgevoed, óók dan waarin zij zijn opgevoed in de Anti-Revolutionaire Partij en het Gereformeerd Politiek Verbond. De gesloten frontgemeenschap zien zij niet meer in dié mate noodzakelijk zoals die gehandhaafd wordt door diverse kerkelijke en politieke leiders, die zij nog wel respecteren, maar *in dezen* niet meer in alles volgen.

De breuk die zich in de jonge Ds. Buskes heeft gemanifesteerd met de gereformeerde kerken is (ondanks de totaal andere motieven) voortgezet door Prof. Schilder. Ook deze laatste brak, nadat hij (evenals Ds. Buskes) uit zijn ambten gestoten was, de band en ging heen uit de gesloten gereformeerde gemeenschap. Maar hoe anders: terwijl Ds. Buskes sindsdien een principieel veel opener gemeenschap koos, zo breed mogelijk qua instelling en mentaliteit, bouwde Schilder als het ware een nieuwe Kuyperiaanse gesloten frontgemeenschap op, bijna nóg hechter georganiseerd dan die van de leerlingen van Kuyper: opnieuw niet alleen eigen kerk, maar óók eigen school, eigen politieke partij, eigen sociale werkgemeenschap veroorzakend. Het feit dat diverse volgelingen van Schilder op kerkelijk gebied het in dezen met elkaar niet in alles eens zijn, doet niets af van het verschijnsel van deze *Kuyperiaanse* repetitie op organisatiegebied.

Voor mij is in vele opzichten het verschil tussen de Vrijgemaakten en de Synodaal-Gereformeerden, wat dit punt aangaat, slechts een verschil in gráád, bij veel overeenkomst van methode en beleving. Dat verklaart voor mij voor een deel ook de hevigheid van het gevecht, én de reden waarom men van elkaar niet los kan komen. Men gaf elkaar de scheidbrief, maar in feite niet om te scheiden, doch om voortaan vrijwel uitsluitend over de tekst van de scheidbrief te discussiëren, en al wat daartoe geleid heeft!

Men kan hierover op verschillenderlei wijze oordelen, men kan zelfs van een noodzakelijkheid spreken, kennende de grote meester Kuyper, die eens de wapenen sleep, die nu tegen elkáár gericht zijn, maar de feiten zijn van genoeg belang om opgemerkt te worden.

Tegenover *beide* kerkgroepen staat het boek van Ds. Buskes, en in *beide* kerkgroepen zijn jongeren die dit boek met spanning lezen, omdat Ds. Buskes snaren raakt, die zij uit eigen gevoelservaring kennen, en met name de vraag: wat is de integrale waarde van onze gesloten frontgemeenschap?

Men moet in dezen voorzichtig zijn de naam van Ds. Buskes te verbinden met namen van mensen die vandaag zéker niet achter Ds. Buskes zouden staan, maar opgemerkt mag worden dat ook de Savornin Lohman, Bavinck, Idenburg en in zekere mate zelfs Colijn met dit vraagstuk van *openheid en geslotenheid* geworsteld hebben, al hebben ze het meer in de binnenkamer gedaan dan dat het publiek bekend werd.

Het boek van Ds. Buskes werpt enig licht op vragen die *officiëel* in onze Vrij-

gemaakte kerken niét aan de orde zijn gesteld (véél minder althans dan in de Synodaal-gereformeerde kerken), maar die desondanks wel degelijk in discussie zijn in de Vrijgemaakte jongerenkring.

Daarin zie ik de derde reden waarom dit boek van Ds. Buskes voor de Vrijgemaakte kring van voldoende belang is om ernstig genomen te worden.

(Wordt vervolgd)

G. Puchinger.

BOEKBESPREKING

Albert Camus: **De Pest.**

Vertaald door Willy Corsari.

(De Bezige Bij, Amsterdam 1959).

V. (Slot)

Centraal staat in *De Pest* het vraagstuk van het oppermachtige kwaad. Tarrou wordt met de beste bedoelingen een moordenaar. Een duidelijke en volledige visie op het kwaad geeft Camus in *L'Etranger* en *La Chute*.

In eerstgenoemd boek komt de jonge kantoorclerk Meursault toevallig op een wandeling langs het strand tegenover de Arabier te staan, door wie zijn vriend diezelfde morgen tijdens een vechtpartij is vermoord. Hij kon nog terugkeren, maar het lange strand trilde van de zon en die gloeiende hitte bezorgde hem hoofdpijn en kloppende aderen. Hij deed een schrede voorwaarts. Door die ene pas trok de Arabier zijn mes. Dat glinsterend stuk deed ook nog zijn ogen pijn. Alles werd onzeker. Hij greep de revolver die zijn vriend hem had gegeven, de haan ging over en een kort en oorverdovend geluid doodde de Arabier. Hij begreep, dat hij het evenwicht van de dag, de uitzonderlijke stilte van het strand had verstoord, waar hij gelukkig was geweest. Nog vier maal schoot hij op het levenloze lichaam. Dat waren a.h.w. vier tikken op de deur van het ongeluk. Conclusie: De haat was de hoofdschuldige; de omstandigheden vormden een tweede factor.

Evenzo in *La Chute*. De advocaat Clamence steekt om één uur 's nachts via de Pont Royal de Seine over in Parijs, loopt daarbij achter een jonge vrouw langs, die over de leuning hangt. Na de brug neemt hij linksaf de kade. Een vijftig meter verder hoort hij de plons van een lichaam in het water. Hij blijft staan, zonder zich om te keren, hoort een verschillende malen herhaalde kreet over het water. Dan volgt een eindeloze stilte. Hij wil weghollen, maar blijft roerloos staan, trilt van koude en angst. Hij begrijpt snel te moeten handelen, maar voelt dat een onweerstaanbaar zwaktegevoel zich van hem meester maakt. Hij denkt: te laat, of te ver, of iets dergelijks. Daarmee verwijderd hij zich langzaam, zonder iemand te waarschuwen.

Eigenliefde is de oorzaak van deze indirecte moord, de omstandigheden spreken een hartig woordje mee.

Wat Camus van het leven heeft gezien is:

- De drijfkracht van het menselijk leven is de haat. (In een interview zegt hij zelfs, dat zijn gehele oeuvre een kruistocht is tegen de haat).
- Het lot der mensen hangt grotendeels af van het toeval. („De aarde met haar zware noodlotslast”, citeert hij ergens).
- Uitzicht op compensatie is er niet. (In de figuur van Paneloup heeft hij definitief het Christendom zijn afscheid gegeven. Paneloup's gebed voor het behoud van Jacques blijft onverhoord. Vergelijk het sterfbed van Tarrou met het zijne).
- Straffen kunnen het kwaad niet weg nemen. (De communisten moeten wel aan het moorden blijven. Hebben trouwens rechters, die even slecht zijn als de overtreders, recht tot oordelen? Jezus zeide: Zo veroordeel Ik u ook niet). „Rechters hebben geen enkele natuurlijke rem, ze zijn in het wilde op hol geslagen, leggen dubbele strafmaten aan. Zo zitten we in de grootst mogelijk chaos”.

Is er dan volgens Camus volstrekt geen uitzicht?

Ja, er is de steun van de natuur (*La Peste*) en de cultuur (*La Chute*).

In bijna alle boeken van Camus speelt de

Middellandse Zee een belangrijke rol. Herinneren we ons de avond op het terras, waar Rieux en Tarrou de pest vergaten, hun zwempartij in zee. Hier komt een zeker pantheïsme om de hoek kijken. In La Chute komt een prachtige beschrijving voor van de Zuiderzee tussen Marken en Amsterdam, tijdens de mist, een zee die in Clamence het evenwicht herstelt.

Wat de cultuur betreft, strijdt Camus steeds weer voor de beheersing en het gevoel van maat, de kern van de al te lang veronachtzaamde Middellandse gedachte.

Maar, en dat vooral, er is de hulp van het Humanisme. Dit humanisme heeft kansen, doordat de mens slecht is uit onwetendheid. „In de grond is hij eerder goed dan slecht”. Cottard had een „onwetend hart”. Tarrou vergist zich. In de tweede plaats, doordat de mens een transcendente wil heeft. Rambert stijgt uit boven zichzelf, hij blijft. In La Chute geeft Camus nog een sterker voorbeeld. De ijdele, laffe en verlopen Clamence wordt boetedoend rechter, gaat leven voor de Amsterdamse onderwereld. De wil helpt de mens strijden voor recht en waarheid.

En aangezien God, als Hij bestaat, ondanks Zijn almacht niets heeft gedaan om kwaad en ellende in de wereld te keren, zodat op Hem de schuld neerkomt van het onzegbaar we dat de wereld verteert, moeten de mensen beginnen met „neen” te zeggen tegen de godsdienst en dan, geholpen door hun wil, gezamenlijk de handen ter redding ineenslaan.

Duidelijk is dit standpunt uitgewerkt in L'Homme Révolté (De mens in opstand¹⁾), een filosofische verhandeling, waarin Camus op rustige, haast waardige en objectieve, doch kritiekloze wijze de voornaamste opstandige figuren uit wereldgeschiedenis en literatuur de revue laat passeren. We staan hier als het ware tegenover het testament van Camus.

Voorop stelt hij het voorbeeld van een in opstand gekomen slaaf, die na steeds gehoorzaamd te hebben, plotseling „neen” zegt tegen een gegeven bevel, een „neen” gedicteerd door het besef, dat hij een zeker recht bezit, dat niet mag geschonden. Door het vernederend bevel te verwerpen, verwerpt hij tevens het slaaf-zijn, eist van zijn tegenstander, als zijns gelijke te worden behandeld. „Liever staande te sterven, dan op de knieën te leven”.

Hiermede vergelijkt hij de metafysische opstand, waardoor de mens zich verzet tegen zijn lot en de gehele schepping. Hij verklaart, door de schepping te kort gedaan te zijn in zijn rechten en brengt dit zelfs als volgt onder woorden: Evenmin als de slaaf het bestaan van zijn meester ontkent, maar hem niet meer als meester erkent, behoeft ook de metafysische opstandige het bestaan van God niet te loochenen, hij spreekt eenvoudig tot Hem als tot zijns gelijke.

Het gaat hier niet om een hoffelijk gesprek, het betreft een polemiek, beheerst door de wens tot winnen. Evenzeer als de heer van de slaaf van zijn voetstuk is gevallen, voorzover hij niet wil beantwoorden aan een door hem achteloos voorbijgegangene eis, betreft het hier een geweldige expeditie tegen de hemel, vanwaar men een gevangen genomen vorst naar beneden haalt, wiens val men eerst, wiens ter doodveroordeling daarna, men afkondigt. Zo stellen we kwaad tegenover kwaad, trots tegenover wreedheid. Zo wordt het koninkrijk der genade vervangen door dat van het recht.

Ter illustratie komt na enkele opstandigen uit de mythologie en de Griekse en Romeinse schrijvers de Schrift aan de beurt met Kaïn en... Christus. „In Kaïn valt de eerste opstand samen met de eerste misdaad. De God van het Oude Testament zal het eerst de opstandige energie in beweging brengen. De opstand richt zich tot een wrede en grillige godheid, die zonder overtuigend bewijs het offer van Abel verkiest boven dat van Kaïn en daardoor de eerste moord uitlokt. Als God de mens doodt en verloochent, kan niets de mens verbieden zijns gelijken te verloochenen en te doden. Dus is alles geoorloofd”. (Vgl. de rode uil en Cottard). Verder annexiert Camus — in navolging van enkele Romantische dichters uit de vorige eeuw — Christus en lijft Hem bij zijn partij in. „Is „Waarom hebt Gij Mij verlaten” niet een opstandige kreet?”

Camus toont bij wie hij ter schole is gegaan als hij Dostojewski citeert uit „De Gebroe-

ders Karamazov: „Zelfs als God bestond, zelfs als er in de mysteriën een waarheid school, zou Iwan niet aanvaarden dat deze waarheid betaald werd door de ziekte, het lijden en de dood, een onschuldige opgelegd. Hier wordt de strijd van het recht tegen de waarheid ingeluid; de strijd zal geen einde hebben”.

Zo zijn de achtergronden van De Pest duidelijk blootgelegd.

Rieux en Tarrou behoren tot de huidige opstandigen, die als koppige rivalen van een God, Die zij verafschuwen, een betere wereld in het leven zullen roepen. In La Chute vangt Camus het gebed van Augustinus door de volgende monoloog: Ons hart is onrustig tot het rust vindt in zichzelf.

Het pessimistische existentialisme van een Sartre en een Françoise Sagan met het satanische: God is afwezig uit de schepping, alles is geoorloofd, stort een vloedgolf van perverse literatuur over de wereld uit. Is Camus met zijn optimisme, die feitelijk als God wil zijn met zijn: „Ote-toi de là, que je m'y mette”, ondanks zijn prediking van naastenliefde niet nog een gruwelijker en gevaarlijker dienaar geweest van de macht uit de afgrond?

De Bezige Bij zorgde voor een keurige Nederlandse uitgave, Willy Corsari voor een uitstekend leesbare, soms frappant goed getroffen, maar niet geheel feilloze vertaling.

Bij een vluchtig doorbladeren werden een paar streepjes gezet:

pag. 81. zonder weifeling, beter: zonder falen.

pag. 81. ten einde had gesproken, beter: klaar was.

pag. 102. eerder dan, beter: alvorens.

pag. 103. de liefde van God, beter: de liefde tot God.

Maar dat neemt niets weg van de prestatie geleverd in de overzetting van deze niet steeds gemakkelijk vertaalbare roman.

A. J. Dam.

¹⁾ Verschenen in 1951; in 1957 149e druk.

DE ZON

Na de maan bezocht te hebben vertrekken we weer voor onze verdere reis door het heelal. We verwijderen ons steeds verder van de aarde. Zowel de aarde en de maan zien we steeds kleiner worden als ook de afstand tussen die twee. We begeven ons op weg naar de zon. Als we ons op een afstand van de aarde bevinden, die even groot is als die van de zon tot de aarde, zien we de aarde niet als een schijf, maar als een punt, een heldere ster. De maan is dan al te zwak geworden om noch met het blote oog gezien te kunnen worden. De afstand van de zon tot de aarde is n.l. 150.000.000 km, 390 maal groter dan de afstand van de maan tot de aarde. Toch zien we de zon ongeveer even groot als de maan aan de hemel. De zon moet dus wel een geweldig groot lichaam zijn. De straal van de zon is 690.000 km. Denkt men de aarde in het middelpunt van de zon, dan ligt de maanbaan nog geheel binnen de zon.

De massa van de zon is 300.000 maal de massa van de aarde. Het soortelijk gewicht is 1,14. De zon heeft een aswenteling, net als de aarde en de maan. Deze aswenteling duurt 27 dagen. Een lichaam met een massa, die zo groot is, zal ook een grote zwaartekrachtwerking uitoefenen op andere lichamen. Ook de aarde wordt door de zon aangetrokken en de aarde is t.o.v. de zon in dezelfde situatie als de maan t.o.v. de aarde. De aarde draait om de zon heen. Over één omloop doet de aarde ongeveer 360 dagen. De aardbaan is vrijwel een cirkel met de zon in het middelpunt.

Bekijken we de zon, dan zien we, dat ze een heel ander lichaam is dan de aarde en de maan. Deze hebben een vast oppervlak, de zon is gasvormig. We kunnen dan ook eigenlijk niet spreken van het oppervlak van de zon. De dichtheid van het zonnegas neemt naar buiten toe af. Een tweede groot verschil is de temperatuur. De temperatuur van het „oppervlak” van de zon is ongeveer 5800° C. Deze hoge temperatuur is er de oorzaak van dat de zon licht geeft. De zonnegassen zijn zo heet, dat ze gloeien. De temperatuur wordt hoger naarmate we dieper in de zon doordringen. In de zon vinden voortdurend op-

en neerwaartse stromingen plaats. Vanuit de hetere diepere lagen stijgen „gasbellen” van hogere temperatuur dan de omgeving omhoog. De „bellen” hebben diameters van 1000—3000 km. In de hogere lagen koelen ze iets af en verdwijnen ze. De gassen waaruit ze bestonden, stromen weer naar beneden, enz.

De zon bestaat voor 79% uit waterstof, voor 20% uit helium en voor 1% uit allerlei andere stoffen. Naarmate we dieper komen nemen temperatuur en druk steeds toe. In het middelpunt is de temperatuur waarschijnlijk ongeveer 19.000.000° C. De druk is daar 180.000.000.000 (180 miljard) atmosfeer. In de binnenste gedeelten van de zon komt de energie vrij, die haar jaar in jaar uit haar straling uit doet zenden. Het vrijkomen van de energie geschiedt door atoomkernprocessen.

De zon heeft evenals de aarde een atmosfeer. De atmosfeer bestaat uit de buitenste lagen, die zelf geen licht meer uitstralen, maar alleen het licht van de lagen aan het „oppervlak” verstrooien. Er zijn twee lagen in de zonneatmosfeer. In de eerste plaats de chromosfeer. Door de opstijgende gasbellen worden gassen opgestuwd, die in de chromosfeer omhoogschieten. Deze gassen bereiken hoogten, die afhankelijk zijn van de aard van het gas, en wel van 500—10.000 km. Buiten de chromosfeer begint de corona. De corona is een zeer ijl gasvormig omhulsel van de zon met een temperatuur van ongeveer 1.000.000° C.

Dit is de beschrijving van de zon, zoals ze gewoonlijk is. Er komen echter ook vaak storingen voor. De geschiedenis van zo'n storing kan in het algemeen als volgt worden weergegeven.

Allereerst ontstaat er een zogenaamd fakkelgebied. Dit is een gedeelte van het zonnepoppervlak, waarin vele fakkels voorkomen, plaatsen, waar het gewone verloop van de temperatuur met de diepte gestoord is. In een fakkel is de temperatuur in de hogere lagen iets hoger dan in de omgeving, in de diepere lagen iets lager dan in de omgeving. Daarna stijgen gassen uit de diepere lagen op, ze koelen daarbij af en geraken in een wervelende beweging. Hierbij spelen ook magnetische verschijnselen een rol. Het resultaat is een geweldige wervelstorm. De temperatuur in zo'n wervelstorm is gemiddeld ongeveer 4000° C, dus veel lager dan gewoonlijk. Een wervelstorm is dan ook als een donker vlekje te zien, een zonnevlek. De afmetingen van een zonnevlek zijn zeer groot. Zelfs de kleinste hebben een oppervlak van een aards continent en in een grote kan de gehele aarde gemakkelijk verdwijnen.

Na enkele dagen deelt de vlek zich in twee grote vlekken en een aantal kleine. De verbindinglijn van de grote vlekken is evenwijdig aan de zonnevenaar. De draaiingsrichtingen van de wervelbeweging in de grote vlekken zijn tegengesteld aan elkaar. Ook is er een tegenstelling tussen noordelijk en zuidelijk halfronde. Als op het noordelijk halfronde de vlek, die voorop gaat, door de aswenteling van de zon, rechtsom draait en de tweede vlek linksom, dan draait op het zuidelijk halfronde de eerste vlek linksom en de tweede vlek rechtsom. Ondertussen ontstaan in de chromosfeer z.g. zonnevlammen. Uitbarstingen, waarbij gassen van één bepaalde soort, omhoog gestuwd worden en helder oplichten. Deze gassen verkrijgen soms zulk een grote snelheid, dat de zwaartekracht van de zon niet meer in staat is hen te doen terugvallen. Ze komen dan soms ook in de buurt van de aarde, waar ze, omdat in hen elektrische verschijnselen voorkomen, grote afwijkingen veroorzaken van het magnetische veld van de aarde, magnetische stormen. De straling van de zonnevlammen afkomstig veroorzaakt in de laagste gebieden van de aardse ionosfeer afwijkingen in het elektrisch geleidingsvermogen en stoort daardoor het intercontinentale radioverkeer.

Het fakkelgebied breidt zich geleidelijk uit. De grote zonnevlekken groeien en nemen de kleine in zich op. Tevens verwijderen ze zich van elkaar. De zonnevlammen worden talrijker. Enkele weken na het begin van de storing lost de achterste zonnevlek zich op in een aantal kleinere vlekken, die na verloop van enige tijd verdwijnen. Het aantal zonnevlammen wordt kleiner en er doet zich een nieuw verschijnsel voor, thans in de corona. Er ontstaat een protuberans. Een protuberans is een gasmassa, ontstaan in de corona, maar

van veel lager temperatuur (4700° C) en veel groter dichtheid dan deze. Een goed ontwikkelde protuberans heeft een lengte van 200.000 km, een hoogte van 40.000 km en een dikte van 6000 km. Een protuberans heeft dus de vorm van een plaat. Deze plaat is niet massief, ze bestaat uit een boog of een stelsel bogen. Ze staat loodrecht op het zonsoppervlak. Na enige tijd stroomt het gas naar beneden, waarbij weer magnetische krachten in het spel zijn, of het stijgt omhoog met een snelheid, die telkens met een kleine sprong toeneemt, tot ze enkele honderden kilometers per seconde bedraagt. Kort daarna vormt zich dan een nieuwe protuberans op dezelfde plaats.

Ongeveer twee maanden na het begin van de storing is ook de laatst overgebleven vlek verdwenen en eveneens het verschijnsel der zonnevlammen, zodat nog alleen de fakkels en de protuberans over zijn. Dan versnipperd het fakkelgebied en na nog 2 à 3 maanden is ook dit verdwenen. Tenslotte wordt ook de protuberans niet meer telkens opnieuw gevormd en dan is de zon, althans in dat gebied, weer tot rust gekomen, voorzover men op de zon van rust kan spreken.

Deze beschrijving is een beschrijving in het algemeen. Er komen ook kleine en grote afwijkingen voor. Zo zijn er ook zonnevlekken, waarbij zich in het geheel geen protuberans vormen. Een zeer eigenaardig feit is nog niet genoemd. Het aantal storingen, dat b.v. per maand optreedt, is aan sterke verschillen onderhevig. Het neemt beurtelings toe en af met een periode van gemiddeld 11,1 jaar. Ook de vorm van de corona heeft een periodieke verandering van 11,1 jaar. In twee opeenvolgende perioden is de draaiingsrichting van de vlekken tegengesteld, zodat eigenlijk van een 22-jarige periode sprake is.

Tot slot nog enige opmerkingen over de invloed van de zon op de aarde. Evenals de maan oefent de zon een eb- en vloedwerking op de zeeën uit. De zon verlicht en verwarmd de aarde. Haar straling maakt in de ionosfeer verschillende luchtlagen geleidend. De invloed, die een zonnevlam kan hebben is reeds genoemd op één zaak na. De gassen, die door een zonnevlam worden uitgestoten en de aarde bereiken, waar ze magnetische stormen veroorzaken, worden door de aarde met haar magneetveld vastgehouden en dringen na enige tijd de dampkring binnen. De zonnegasdeeltjes botsen tegen de luchtdeeltjes aan, waarbij een lichtverschijnsel ontstaat. Dit is het poollicht. Het ontstaat op een hoogte van ongeveer 110 km.

We hebben nu besproken de aarde, de maan en de zon. Het volgende punt van het programma zal zijn de omgeving van deze lichamen eens te bekijken.

G. van Rees.

PERSSCHOUW

Onze „Gezangen”

In „Organist en eredienst” geeft P. J. Baris een bespreking van het „Rapport Uitbreiding en Revisie enige Gezangen”, dat ingediend werd bij de generale synode van de synodaal-Gereformeerde Kerken.

In zijn artikel daarover vertelt de heer Baris ook enkele interessante bijzonderheden omtrent het ontstaan van onze Gezangenbundel. Hier is het:

Het Rapport van Deputaten voor de behandeling van de Revisie en Uitbreiding der „enige Gezangen” is niet gedateerd, evenwel gericht aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland, te Utrecht 1959.

Het is niet het eerste rapport over de „Gezangen” dat ter Synodetafel is gebracht.

Reeds in 1920 werden deputaten benoemd, wier werk in 1923 bijna algehele afkeuring vond.

In 1923 werden deputaten aangewezen voor een principieel onderzoek. Het werk van deze deputaten ondervond grote stagnatie door de zaak Geelkerken, terwijl niet minder het onverwachte sterven van dr. de Moor hun arbeid vertraagde.

De Synode van Groningen in 1927 nam geen beslissing, omdat deputaten de gelegenheid had ontbroken, om hun rapport in enige conclusies samen te vatten, hoewel ze zelf verklaard hadden te vertrouwen „dat hun rapport der Synode voldoende gegevens zou verschaffen om deze conclusies te formuleren.”

In 1930 werd hetzelfde rapport ingediend als in 1927, doch nauwkeurig herzien en belangrijk uitgebreid en aangevuld met de vereiste conclusies.

Wonderlijk genoeg heeft de Arnhemse Synode deze conclusies (en daarmee feitelijk het gehele

KRITISCHE KRABBEL

Generaals

Voor enige tijd hoorde ik een paar mensen praten over generaals uit de wereldoorlog. Of het allemaal klopte weet ik niet, want ik ben in de generaalswereld niet thuis. Maar er zal wel wat van waar zijn. Het gesprek verliep ongeveer als volgt.

Heb je gehoord wat ze van Eisenhower zeggen?

Dat hij niet zo'n heel beste generaal was en ook niet heel best als president.

Wie zeggen dat?

Dat moet Monty gezegd hebben. Je weet wel, die generaal van de woestijn met z'n woestijnratten. Die Rommel uit Africa rommelde.

Hij zei, dat Eisenhower niet goed durfde en dat de oorlog wel een jaar eerder afgelopen was geweest als hij, Montgomery, het maar te zeggen had gehad.

Praten er meer zo over Eisenhower?

Ja, er is nog een hele hoge, die hetzelfde heeft gezegd. Hij was de baas van de staf van de geallieerden. Hij heet Alanbrooke geloof ik. Die heeft geschreven hoe het in de oorlog toeling. Hij zegt ook, dat de opperbeaas aarzelend was en niet genoeg stootkracht had, om zo te zeggen.

Nou, dat zal dan wel waar wezen denk ik?

Ja, maar nou moet je eens even luisteren. Anderen zeggen weer van Monty en van Alanbrooke, dat zij niet zo heel best waren als generaals. Wel goed, maar niet zo heel goed. En soms maar zozo!

Maar wie zegt dat dan weer?

Churchill heeft het gezegd. Montgomery was nog wel een goeie generaal, zei hij, maar

rapport), tegen het advies van de ter zake benoemde commissie in, eenvoudig *terzijde gelegd*.

Alleen werd besloten, om aan de te benoemen deputaten op te dragen, „den bestaanden bundel „enige gezangen” uit te breiden met eenige berijmde of onberijmde Schriftgedeelten of liederen, die zich aan de Heilige Schrift ten nauwste aansluiten.”

Zo was dus de Gezangenkwesie in 1930 nog niet veel verder dan in 1920 en was zij in 1933 weer aangeland op dezelfde plaats, waar zij in 1923 gestrand was.

Het heeft bovendien op de Synode van 1930, en ook op die van 1933, aan waarschuwingen niet ontbroken. De voorzitter der Synode van 1930, ds. J. L. Schouten, sprak o.m.: „Het vrije kerklied mag ingevoerd worden. Maar moet het? Als het moet, dan zou men van reformatie kunnen spreken. Waar is echter de reformatie? Deze zaak heeft met reformatie niets te maken.”

Met het rapport van deputaten in de hand zou men in de invoering van het vrije kerklied zelfs een begin van deformatie kunnen zien.

In het bundeltje Gezangen dat ter Synode te Middelburg in 1933 werd aangeboden was feitelijk de gedachte aan *berijmde Schriftgedeelten* zo goed als geheel losgelaten, en waren liederen opgenomen ontleend aan de dusgenaamde „sirenische minnelieder”, waartegen de voorgaande geslachten zulk een sterke weerzin hadden. Bij de kerken was direct veel tegenstand, en meerdere voorgestelde liederen hebben, mede dank zij de gezonde kritiek in vele kerkelijke bladen, de eindstreep niet bereikt.

Het is verleidelijk nu nog een bloemlezing te geven uit de niet malse beoordelingen die in de pers verschenen, vóór de Synode Middelburg 1933 werd geopend.

Maar daarvoor is het nu niet de gelegenheid.

De bundel „Enige Gezangen” werd uiteindelijk uitgebreid tot 29 liederen, desondanks de waarschuwendende woorden „van het zwaar-dreunende Da Costa geschal” en „de bedreven af-goderij in de vorm van Jesulatrie.”

O die synoden!

Als je nauwkeurig nagaat wat ze deden, en op welke manier, neemt het respect daarvoor niet bijzonder toe.

Onlangs trof mij van de genoemde synoden nog weer wat.

In de Gereformeerde Kerken was meermalen gesproken over de noodzaak een officieel kerkelijke tekst van haar belijdenisschriften vast te stellen. Wel was er een zorgvuldig bewerkte editie daarvan bezorgd door Prof. F. L. Rutgers. Maar deze was niet officieel.

Op de synode van 1899 kwam deze zaak ter sprake. En deze benoemde drie deputaten om de editie Rutgers te vergelijken met die welke door de Dordtse synode was vastgesteld en de veranderingen die Prof. Rutgers in de taal daarvan had aangebracht om verouderde uitdrukkingen in overeenstemming te brengen met het moderne spraakgebruik, te controleren en op de volgende synode advies uit te brengen.

hij had van politiek geen verstand en hij moest zijn neus daar niet in steken.

Doet Monty dat dan?

Ja man, hij is naar Moskou geweest en ook naar China en hij steekt zijn lange neus overal in, naar men zegt.

Maar Alanbrooke was toch een hele beste? Dat meent hijzelf tenminste wel. In de krant heb ik gelezen, dat hij nogal ijdel was en dat hij net doet, alsof hij alleen de oorlog gewonnen heeft.

Maar Churchill zal het toch wel weten?

Dat zeg jij wel, maar nou moet je es luisteren. De generaals zeggen, dat Churchill in de politiek wel goed was, maar dat hij van oorlogvoeren geen verstand had. Hij zat wel in de krijgsraad en zo, maar daar had hij altijd zulke gekke invallen, zeggen ze. En dan hadden de echte generaals heel wat tramelant om hem die gekke invallen uit z'n grote hoofd te praten.

Dat is dan een mooie boel in die generaalswereld. Zelf meent elk, dat hij heel goed is. Maar anderen zeggen van niet zo heel goed. En soms maar zozo.

Een wonder, dat de oorlog nog gewonnen is.

Toen de gesprekspartners zal ik maar zeggen uit mekaar gingen, zei de een nog tegen de ander:

Zo staat het dus met de „wereldlijke” generaals. Hoe zou het wezen met de „kerkelijke” „generaals”?

Net zo, als je het mij vraagt.

Zelf meent elk, dat hij heel goed is.

Maar anderen zeggen van niet zo heel goed. En soms maar zozo.

Het is een wonder dat de kerk nog bestaat!

Dat is ook de bescheiden mening van

Frater.

Deze deputaten brengen op de synode van 1902 rapport omtrent hun werk uit. Ze brachten een aantal wijzigingen aan en stelden de synode voor die uitgave als de officiële te aanvaarden, zodat deze door de kerken gebruikt diende te worden.

Deze synode is over de vooropgestelde wijzigingen gaan redeneren. Maar ze loopt al gauw vast. De discussies verslinden de synodale tijd.

Op voorstel van de praeses besluit de synode met de zaak op te houden. Ze gaat niet verder dan het uitspreken van de wens dat de editie Rutgers algemeen in gebruik genomen mocht worden in de kerken.

Een officieel vastgestelde tekst kregen de kerken dus niet.

Wat gebeurde evenwel later?

De synode van 1930 bracht een diepgaande wijziging aan in de chr. gebeden en de formulieren der kerk. Nadat ze dat gedaan had benoemde ze deputaten om de toen vastgestelde formulieren taalkundig te herzien, opdat er eenheid in schrijfwijze enz. zou worden gebracht.

Als de synode van 1933 samenkomt is dit werk door allerlei omstandigheden niet gereed gekomen. Deze synode benoemt nieuwe deputaten voor deze arbeid. De benoemden moeten bovendien zorgen voor de uitgave van de door deze zelfde synode uitgebreide gezangenbundel.

Wat doen nu deze deputaten?

Ze maken de tekst van de gebeden en formulieren met die der gezangen gereed. Maar bovendien besluiten ze geheel eigenmachtig aan de door hun verzorgde uitgave een uitgave van de drie formulieren van enigheid naar de editie Rutgers toe te voegen! Het geheel kwam als een — ik citeer de deputaten — „standaard-uitgave” van de pers, met de bedoeling dat het als kanselboek zou gebruikt worden!

De synode van 1936 hoort het rapport van de deputaten aan en besluit „deputaten hartelijk dank van de door hen verrichte arbeid” te brengen en keurt zonder meer hun werk goed.

Zo kregen de gereformeerde kerken een officiële tekst van haar belijdenisschriften.

„Hartverlamming”

Dr Buskes heeft zich in zijn bekende rubriek „Terzijde” — in „In de Waagschaal” — op medisch gebied gewaagd.

Hier is zijn debuut:

Elf raadgevingen aan enkele jongere collega's, die mij vroegen, wat zij moesten doen, om op korte termijn een hartverlamming te krijgen.

1. Geloven, dat het Koninkrijk Gods het meest gediend wordt door vergaderingen bij te wonen en dus geen enkele vergadering over te slaan.
2. Naast de preekbeurten ex officio zoveel mogelijk uitnodigingen voor preek- en spreekbeurten aannemen.
3. Geen enkele keer voor een benoeming in een synodale raad of een kerkelijke commissie bedanken, in de veronderstelling,

dat er anders van de kerk niets terecht komt.

4. Altijd zelf doen, wat even goed en in de meeste gevallen beter door anderen kan worden gedaan.
  5. Geen enkele door-de-weekse avond thuis blijven, om met je kinderen een spelletje te spelen, ook geen enkele avond met je vrouw naar het concertgebouw of naar de schouwburg gaan.
  6. Aan alle, die de pastorie opbellen, door je vrouw laten meedelen, dat je van zes tot half zeven — het halfuurtje van het avondeten — telefonisch te bereiken bent.
  7. Na een late vergadering de actetas mee naar huis nemen, om alle stukken voor het naar bed gaan nog eens door te nemen.
  8. Het program voor de komende week zo opstellen, dat je van tevoren weet, dat je die komende week meer herdershond dan herder zult zijn.
  9. Op de verjaardag van je vrouw of van je jongste dochtertje afwezig zijn, omdat je op een conferentie van Kerk en Wereld een lezing moet houden, die alleen door jou gehouden kan worden.
  10. Niet geloven, dat alleen de Bewaarder van Israël niet slaapt en nochtans niet moe en mat wordt, en evenmin geloven, dat God het zijn beminden in de slaap geeft.
  11. Wat Paulus' getuigenis, dat „het niet is degenen die loopt” — nieuwe vertaling: dat „het niet daarvan afhangt, of iemand loopt” —, zeggen en in praktijk brengen; geef mijn portie maar aan fikkie!
- Elf gratis adviezen op grond van persoonlijke ervaring.

Het is moeilijk in concreto te geloven dat Jezus Christus geheel en alleen zijn kerk vergadert, beschermt en onderhoudt.

Het is moeilijk in concreto te geloven, dat wij, ambtsdragers, niet meer zijn dan „mensjes uit het stof getogen”.

Het is moeilijk in concreto te geloven, dat wij, ambtsdragers, net niet aan de mensen kunnen doen en geven wat ze nodig hebben en dat wat wij kunnen doen en geven net niet dat is wat ze nodig hebben.

C. V.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar Opende-Surhuisterveen, kand. J. D. Janse te Breda.

Kerkbouw. De kerkeraad van Amersfoort-C. besloot over te gaan tot kerkbouw in het Leusderkwartier. Optie werd verkregen op een stuk grond in het Kruiskamp-Randenbroekkwartier.

Kerkorgel. In het kerkgebouw van de Geref. Kerk van Kralingen werd een nieuw kerkorgel in gebruik genomen.

Overschie. In aansluiting aan het bericht in een der vorige nummers geplaatst, waarin meegedeeld werd, dat de kerkeraad van de niet-vrijgemaakte kerk van Overschie zijn leedwezen had betuigd over de tuchtmaatregelen in de veertiger jaren op „bezwaarden” toegepast volgt nu een daarop betrekking hebbende correspondentie.

De Weleerwaarde Heer Ds. W. Borgdorff, Baarn.

Weleerwaarde heer en broeder.

De raad van de Geref. Kerk van Overschie heeft zich in een drietal vergaderingen beziggehouden met een onderzoek naar de gebeur-

WAARDE DER HEILIGE GESCHIEDENIS

Indien een geschiedverhaal, dat alleen aantoon, wat in de daden der mensen moet worden vermeden of nagevolgd worden, reeds zo uitnemend opschrift verdient; welke titel zijn dan de gewijde geschriften niet waardig, die niet slechts het uitwendig leven van de mens voorstellen, opdat hij lof voor deugd ontvange, doch wat ons veel meer waard moet zijn, aantonen, dat God van de beginne af aan zorg heeft gedragen voor zijn kerk; dat Hij altijd een rechtvaardig wreker geweest is voor degenen die zich om hulp en bescherming tot Hem wendden; dat Hij genadig en tot verzoening genegen was voor ellendige zondaren; en die, door ons op deze wijze in het geloof oefenen, ons tot boven den hemel verheffen?

Calvijn.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de

Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet, Antilopelaan 2, Geldrop, post Eindhoven

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

tenissen, die zich hebben afgespeeld rondom de kerkelijke strijd en de daarop volgende vrijmaking hier ter plaatse omstreeks oktober 1944.

Daarbij zijn wij gestuit op de notulen van de kerkeradsvergadering van 10 oktober 1944, waarin wordt vermeld:

„De praeses doet mededeling van een onderhoud met Willem Borgdorff, waarin deze verzoekt aan het e.v. Avondmaal te mogen aanzitten, onder voorbehoud, dat hij het met de leer der Kerk inzake de Doop niet eens is. Hem zal schriftelijk worden geantwoord, dat de kerkeraad niemand tot de Sacramenten kan toelaten onder voorbehoud betreffende de leer der Kerk”.

Voorts namen wij inzage van de brief, aan U gezonden en gedateerd 10 oktober 1944, luidende:

„Naar aanleiding van een onderhoud, dat U hebt gehad met den praeses van den kerkeraad, bericht ik U bij dezen, dat de kerkeraad niemand tot de Sacramenten kan toelaten, die een voorbehoud maakt inzake de leer der Kerk (of enig onderdeel daarvan).

Namens den raad der Geref. Kerk, met broedergr.,

w.g. A. de Jong, scriba”.

Na brede discussie werd in de kerkeradsvergadering van maandag, 2 nov. j.l. besloten U te berichten, dat naar het oordeel van de kerkeraad het in oktober 1944 met betrekking tot U genomen besluit niet had genomen mogen worden. Wij willen ons leedwezen daarover aan U kenbaar maken en U met aandrang vragen de onjuiste kerkelijke behandeling, die U ongetwijfeld een oorzaak van verdriet is geweest, te willen vergeven. Wij spreken de hoop en de bede uit, dat onder Gods zegen mede door dit besluit de hereniging van de thans gescheiden kerken in de nabije toekomst tot stand zal komen, opdat weer samenwone wat naar de wil van onze Heiland behoort samen te leven in de eenheid van het ware geloof.

Mogen wij U in Uw ambtsbediening het licht van de Heilige Geest toebidden.

Met heilbiede en broedergroeten,

Namens de raad van de Geref. Kerk van Overschie,

w.g. J. Ribberink v.d.m., praeses,
H. J. Ros, scriba.

In antwoord op deze brief ontvingen wij het volgende schrijven:

Aan de Raad der Geref. Kerk van Overschie,
Torenlaan 51, Rotterdam-8.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heren en Broeders,

Met grote blijdschap en dankbaarheid heb ik kennis genomen van Uw schrijven dd. 7 december jl.

Deze dankbaarheid en blijdschap vinden niet alleen hun oorzaak in het feit, dat een oude zaak tussen U en mij geheel is weggedaan. Veelmeer verheugt mij Uw brief, omdat ik stellig geloof, dat Uw besluit niet een incident is, maar een symptoom van een toenadering tussen broeders en zusters die in een periode van vijftien jaar steeds meer van elkander zijn vervreemd.

U vraagt mij om vergeving. Het is wonderlijk, broeders, dat het pas door zulk een vraag concreet voor mij is geworden, dat de schuld in deze een wederzijdse is. Daarmee bedoel ik niet, dat ik nu schuld zou moeten belijden over het feit, dat ik mij destijds heb vrijgemaakt. Want, al is de wijze waarop ik dit gedaan heb, een demonstratie van de dwaasheid der jeugd, ik ben nog van overtuiging, dat de Here dit eiste en eist.

Maar wij hebben het U niet gemakkelijk gemaakt om op eens genomen besluiten terug te komen. Voorzover we U nog tegemoet traden, hebben we het op zodanige wijze gedaan, dat dit nimmer vruchtbaar kon wezen. En wanneer ik spreek van „wij”, dan sluit ik mezelf daarbij ten volle in.

Het is U stellig niet onbekend, dat er in Baarn sprake is van een opmerkelijke kentering. Dat is, naar mijn vaste overtuiging, het werk van de Heilige Geest. Gelukkig is het niet ons werk, want dan zouden we, gelet op alle moeilijkheden, die nog overwonnen moeten worden, er vandaag nog mee ophouden.

Uw brief heeft ons opnieuw gesterkt in de zekerheid, dat het werk — dit werk — van de Geest zich doorzet.

Tenslotte nog een verzoek, broeders. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer U mij de vrijheid geeft om van Uw brief een gepast gebruik te maken ter publicatie. Temeer zou ik dit graag willen, omdat ik kort geleden in een artikel in „Opbouw” melding heb gemaakt van „mijn geval”. Ik begrijp uit de door U genoemde data, dat mijn artikel niet de aanleiding voor U is geweest de zaak opnieuw te onderzoeken. Niettemin lijkt het me een zaak van eerlijkheid om de lezers van „Opbouw” van de verdere ontwikkeling op de hoogte te brengen.

Voor al Uw ambtelijke arbeid wens ik U toe de leiding van de Heilige Geest.

Met broedergroet en hoogachting,
w.g. W. Borgdorff.

Langzaam — maar zeker dringt het besef door dat de tuchtmaatregelen in 1943—45 niet goed waren in de ogen des Heren en een schade en schande zijn voor de kerk.

N.B. In een in de pers circulerende bericht — het werd ook in „Opbouw” overgenomen — werd ervan gesproken, dat de niet-vrijgemaakte kerkeraad van Overschie vergeving had gevraagd, aan de leden der kerk die hij in 1945 afhield van het Avondmaal. Aan de Redactie werd meegedeeld, dat dit alleen geschied is ten aanzien van Ds Borgdorff.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Studenten abonnement f 6.- per jaar.

Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

ADVERTENTIE-TARIEF:

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.